

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

A1. α) Λάθος β) Λάθος γ) Σωστό δ) Λάθος ε) Σωστό

A2.

α. Η ύπαρξη των πρώτων κομμάτων, όπως φάνηκε από τις διαδικασίες της Γ' Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας, ήταν πλέον δεδομένη. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από την κίνηση του Καποδίστρια να επανδρώσει ένα συμβουλευτικό όργανο, το «Πανελλήνιον», με αντιπροσώπους και των τριών παρατάξεων, προκειμένου να εξασφαλιστεί εσωτερική ειρήνη.

β. Το γαλλικό κόμμα υποστήριζε την πολιτική διεύρυνσης των εδαφικών ορίων του κράτους, εκφράζοντας κατά κύριο λόγο τα συμφέροντα των ατάκτων, οι οποίοι μπορούσαν να κερδίσουν τη ζωή τους μόνο από τον πόλεμο. Ασφαλώς, μέλημα των προσφύγων από αλύτρωτες περιοχές ήταν η απελευθέρωση της ιδιαίτερης πατρίδας τους. Εξαιτίας αυτής της πολιτικής ονομάστηκε και «εθνικό κόμμα».

γ. Κατά την προεπαναστατική περίοδο, για αντικειμενικούς λόγους, οι Έλληνες δεν είχαν τη δυνατότητα να συγκροτήσουν πολιτικά κόμματα. Υπήρχε όμως μια άλλη μορφή υποστήριξης των συμφερόντων τους, τα πελατειακά δίκτυα, στην οργάνωση των οποίων οδήγησαν οι εξής λόγοι:

- ο ανταγωνισμός μεταξύ προσώπων για την κατάληψη θέσεων εξουσίας,
- η ελλιπής παροχή προστασίας από μέρους της οθωμανικής διοίκησης προς τους υπηκόους της σε περιπτώσεις αυθαιρεσιών,
- η απουσία συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, πράγμα που δημιουργούσε διαρκή αίσθηση αβεβαιότητας στους ανθρώπους.

B1. Οι ηγέτες και οι οπαδοί του αγγλικού κόμματος ξεκινούσαν από τη σκέψη που είχε ωριμάσει από τις αρχές της δεκαετίας του 1820, ότι ένα ελληνικό κράτος θα μπορούσε να ιδρυθεί και να έχει ασφαλή σύνορα μόνο με την υποστήριξη της Αγγλίας. Όταν μάλιστα θα κατέρρεε η Οθωμανική αυτοκρατορία, θα μπορούσε να διευρύνει τα εδαφικά του όρια. Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ηγέτης του αγγλικού κόμματος, περίμενε την υποστήριξη της Βρετανίας στις εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας, ενώ η Βρετανία έπαιρνε σαφή θέση υπέρ της ακεραιότητας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο Έλληνας πολιτικός πίστευε ότι η προϊούσα διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας θα ανάγκαζε την Αγγλία να επιλέξει τη συμμαχία της Ελλάδας στην περιοχή, ως φραγμό στα επεκτατικά σχέδια της Ρωσίας. Το αγγλικό κόμμα, λοιπόν, θεωρούσε ότι οι Έλληνες έπρεπε να συγκροτήσουν έναν ισχυρό κρατικό οργανισμό και να αναμένουν τις εξελίξεις στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

B2. Το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας δημιούργησε νέους όρους για την πολιτική και κομματική δράση, καθώς ανοίχτηκε ευρύ πεδίο για τη συμμετοχή πολιτών και κομμάτων στο δημόσιο βίο και διευκολύνθηκε η διεκδίκηση συμφερόντων. Ίσως οι φιλελεύθερες πολιτικές διαδικασίες και η λειτουργία κομμάτων να ήταν προϊόν μιας μικρής πολιτικής ηγετικής ομάδας, να μην ανταποκρίνονταν στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και να αναπτύχθηκαν κατά μίμηση δυτικών προτύπων, τα οποία στην εφαρμογή τους παραμορφώθηκαν λόγω του μικρού βαθμού ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας.

Όμως, ανεξάρτητα από τις επιδράσεις δυτικών προτύπων, ο κοινοβουλευτισμός στην Ελλάδα ρίζωσε και ακολούθησε τους δικούς του δρόμους, για να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες ανάγκες, τα προβλήματα και τα αιτήματα της ελληνικής κοινωνίας. Εξάλλου, για την πολιτική ενεργοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού και για τη σταδιακή συγκρότηση ενός κράτους δικαίου, δεν θα αρκούσε μια διαδικασία μίμησης. Τα κόμματα αποτελούσαν αναγκαιότητα της εποχής και ανταποκρίνονταν στις ανάγκες των ανθρώπων που τα συγκρότησαν. Πάντως, τα κόμματα αυτής της

περιόδου δεν μπορούν να χαρακτηριστούν με σημερινούς όρους (αριστερά-δεξιά, προοδευτικά-συντηρητικά).

Γ1.

Ενδεχόμενα στοιχεία προλόγου: Όσο οι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομοιούμενων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία. Μια σειρά γεγονότων, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων για το ζήτημα αυτό, οδήγησαν σ' ένα προστάδιο διαμόρφωσης των πρώτων πολιτικών κομμάτων.

Τα γεγονότα αυτά συνδέονται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης. Όταν ο Δημ. Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας. Ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική εξουσία στα χέρια του. Οι πρόκριτοι δεν το αποδέχθηκαν και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη.

Μάλιστα, όπως προκύπτει από την επιστολή του Μαυροκορδάτου προς τον Δημήτριο Υψηλάντη τον Οκτώβριο του 1821, στην οποία καταφέρεται με πάθος τόσο εναντίον του τελευταίου όσο και του αδελφού του Αλέξανδρου, υποστήριξε ότι θα έπρεπε να αδιαφορήσουν για τα ονόματα των αρχηγών, των πληρεξουσίων και των επιτρόπων και να αναθέσουν τη διοίκηση της Επανάστασης στους ντόπιους, τους οποίους θα καθοδηγούσαν οι ίδιοι, ώστε να συγκεντρωθεί η εξουσία σε λίγα χέρια. Παράλληλα, πρότεινε την αποδέσμευση από ξένα σχήματα και την υπαγωγή της επανάστασης στα εθνικά για να μην προκαλέσουν υποψίες στις ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με τον ιακωβινικό χαρακτήρα της εθνεγερσίας. Καταληκτικά, ισχυριζόταν ότι θα έπρεπε να προωθήσουν τα δίκαια αιτήματα της Επανάστασης στις μεγάλες δυνάμεις με λακωνικότητα και μετριοπάθεια όπως άρμοζε στο προγονικό παρελθόν.

Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή του υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. Ο Υψηλάντης πρότεινε τη δημιουργία συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα. Θεωρούσε ότι οι τοπικιστικές τάσεις αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα. Οι πρόκριτοι, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα.

Συγκροτήθηκαν λοιπόν οι πρώτες παρατάξεις. Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α' Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας.

Πράγματι, όπως προκύπτει από την πηγή 2, η διοίκηση θα αποτελούταν από δύο σώματα, το βουλευτικό και το εκτελεστικό, τα οποία θα συνέβαλαν εξίσου στη διαμόρφωση των νόμων. Έτσι, ούτε οι αποφάσεις του βουλευτικού σώματος θα είχαν κύρος χωρίς την έγκριση του εκτελεστικού, αλλά ούτε και οι νόμοι της εκτελεστικής εξουσίας χωρίς την επικύρωση από τη Βουλή. Άρα, σύμφωνα με το σχόλιο του Σβώλου, ιδρύθηκε ένα αντιπροσωπευτικό σύστημα που απαρτιζόταν από τη Βουλή και μία πολυπρόσωπη εκτελεστική αρχή, που θα είχαν ως αρμοδιότητα την άσκηση της νομοθετικής εξουσίας. Μάλιστα, στην εκτελεστική εξουσία χορηγήθηκε και το δικαίωμα της κύρωσης των νόμων, χωρίς ωστόσο να έχει τη δικαιοδοσία να διαλύει τη Βουλή. Τέλος, η δικαστική εξουσία θα ήταν ανεξάρτητη από την εκτελεστική και την βουλευτική.

Ενδεχόμενα στοιχεία επιλόγου: Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατόρθωσε να γίνει ρυθμιστής της κατάστασης, έχοντας εξασφαλίσει για τον κύκλο του και για τους προκρίτους την εξουσία, ενώ αγνοήθηκαν ο Κολοκοτρώνης και ο Υψηλάντης. Έτσι δημιουργήθηκε ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων.

Δ1.

Η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 έδρασε καταλυτικά στη διαμόρφωση των πολιτικών πραγμάτων.

α) Η δυναμική παρουσία των κομμάτων στην πολιτική ζωή της χώρας αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι οι τρεις ηγέτες τους διηύθυναν τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης κατά το 1843-1844. Οι ηγέτες αυτοί κατόρθωσαν να αποφύγουν τις ακραίες θέσεις, να επιβληθούν στις ριζοσπαστικές ομάδες των κομμάτων τους και να πάρουν από κοινού αποφάσεις για τις συνταγματικές ρυθμίσεις. Οι κομματικές παρατάξεις συμφώνησαν στην ανάγκη να κατοχυρωθούν συνταγματικά ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα: η ισότητα απέναντι στο νόμο, η απαγόρευση της δουλείας, το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου, η ελευθερία γνώμης και τύπου, η προστασία της ιδιοκτησίας, η δωρεάν εκπαίδευση. Όλοι οι αντιπρόσωποι συνειδητοποίησαν ότι υπήρχαν αξίες και δικαιώματα που έπρεπε να προστατευτούν από την αυθαιρεσία της κρατικής εξουσίας. Μια αδυναμία ήταν το ότι δεν κατοχυρώθηκε συνταγματικά το δικαίωμα του *συνέρχεσθαι* και *συνεταιρίζεσθαι*, πράγμα που μπορούσε να φέρει εμπόδια στη συγκρότηση κομματικών μηχανισμών.

β) Με άλλες διατάξεις του Συντάγματος του 1844, α) κατοχυρωνόταν, με ελάχιστους περιορισμούς, το δικαίωμα της **άμεσης, μυστικής, καθολικής ψηφοφορίας** για τους άνδρες **άνω των 25 ετών (συμπληρωμένων)**, ρύθμιση που αποτελούσε παγκοσμία πρωτοπορία. **Ο εκλογικός νόμος όριζε ότι δικαίωμα ψήφου είχαν όσοι διέθεταν ιδιοκτησία μέσα στην εκλογική τους περιφέρειά ή ασκούσαν σε αυτή κάποιο επάγγελμα ή ελεύθερη απασχόληση. Στερούνταν του δικαιώματος τους ψηφοφορείν όσοι βρίσκονταν υπό ανάκριση για κακούργημα, όσοι είχαν στερηθεί με δικαστική απόφαση τα εκλογικά τους δικαιώματα και όσοι είχαν χάσει το δικαίωμα να διαχειρίζονται ελεύθερα την περιουσία τους.** Επίσης οριζόταν η εκλογική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία οι εκλογείς μπορούσαν να δώσουν θετική ψήφο σε όσους υποψηφίους ήθελαν, συμπληρώνοντας ψηφοδέλτια, ακόμη και διαφορετικών Συνδυασμών. **Σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου παραθέματος η εκλογή των βουλευτών θα γινόταν με πλειοψηφικό σύστημα δυο γύρων.**

γ) Στο σύνταγμα του 1844 το οποίο εισήγαγε την αρχή της **διάκρισης των εξουσιών**. καθορίστηκαν και οι βασιλικές εξουσίες. Μεταξύ των σπουδαιότερων ήταν η συμμετοχή του βασιλιά στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας και η αρχηγία του κράτους και του στρατού. Όμως, καμία πράξη του δεν είχε ισχύ χωρίς την προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού (**άρθρο 20**).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του δεύτερου παραθέματος (δευτερογενής πηγή) Ο Βασιλιάς δεν ήταν μόνον ο ανώτατος άρχοντας, ο αρχηγός του κράτους αλλά και το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο του κράτους, αποδεχόταν δηλαδή μόνον εκείνους τους περιορισμούς της εξουσίας του, που είχαν διατυπωθεί ρητώς στο Σύνταγμα. Η μοναρχική πηγή της εξουσίας προέκυπτε και από το ίδιο το συνταγματικό κείμενο, που αναγνώριζε το πρόσωπο του Βασιλιά ως ιερό και απαραβίαστο αλλά και από την πρόβλεψη ότι η δικαιοσύνη πηγάζει από το Βασιλιά και απονέμεται εν ονόματί του. Η μοναρχία ήταν όμως περιορισμένη μέσα στα όρια που έθετε η ίδια με το παραχωρημένο Σύνταγμα. Με βάση το άρθρο 15 του Συντάγματος η νομοθετική εξουσία ανήκε στην βουλή, τον βασιλιά και την Γερουσία. Προβλεπόταν δηλαδή η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας. Η Βουλή αποτελούταν από βουλευτές οι οποίοι εκλέγονταν σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο από τους πολίτες (άρθρο 59). Οι γερουσιαστές θα διορίζονταν από τον βασιλιά και θα διατηρούσαν το αξίωμά τους ισόβια. Η νομοθετική πρωτοβουλία και το δικαίωμα της κυρώσεως των νόμων ανήκε στο Βασιλιά. Με το

1. □ Ζωγράφου: Ι. Χρυσίππου 1, □ 210 7488030 & ΙΙ. Ξηρογιάννη 10, □ 210 7488180
2. □ Χολαργός: Φανερωμένης 13, □ 210 6536551
3. □ Αγία Παρασκευή: Ευεργέτου Γιαβάση 9, πλατεία Αγ. Παρασκευής, □ 210 6000031

διορισμό των μελών της Γερουσίας και της διάλυσης, χωρίς περιορισμό, της Βουλής, ο Βασιλιάς συγκέντρωνε εκτεταμένες αρμοδιότητες. Τέλος η δικαστική λειτουργία άνηκε στα δικαστήρια τα οποία όμως εκτελούσαν τις δικαστικές αποφάσεις εν ονόματι του βασιλιά (άρθρο 21).